

ÜNİVERSİTELERİ DERECELENDİREN ULUSLARARASI SİSTEMLER -DEĞERLENDİRME, ÖNERİLER-

Ferit USLU *

Öz

Bu makalede ilk olarak, ulusal ve uluslararası yüksek öğretim derecelendirme sistemlerinin tarihi gelişimi, ortaya çıkış nedenleri, derecelendirmede esas alınan amaç, yöntem ve ölçütler ortaya konmakta ardından da ulusal ve uluslararası yüksek öğretim derecelendirme sistemlerinin, derecelendirmede kullandıkları yöntem, amaç ve ölçütler değerlendirilmektedir. Böylece söz konusu sistemlerin, güçlü ve zayıf yönleriyle daha yakından tanınmaları, anlaşılmaları hedeflenmektedir. Son olarak çalışmamızda, söz konusu değerlendirmeler ışığında Türkiye üniversitelerine özgü bir takım durumları da göz önüne alarak üniversitelerimizin gelişimini ölçümleme ve derecelendirme ile ilgili öneriler getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Derecelendirme, Üniversite Derecelendirmeleri, THES, Shanghai Jiao Tong.

On Global University Ranking Systems -Evaluation and Suggestions-

Abstract

This article describes and examines national and global academic ranking systems. In the article firstly, historical development, goals, methods and criteria of academic ranking systems have been stated then those goals, methods and criteria have been evaluated. In this way, those ranking systems have been intended to be known and understood more closely with their weak and strong features. At the end, the article provides suggestions on measuring and ranking the quality and development of Turkish universities by considering some special circumstances of Turkish higher education system and Turkish universities.

Keywords: Academic Ranking, University Ranking, THES, Shanghai Jiao Tong.

*Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Felsefesi Anabilim Dalı.
(ferituslu@hitit.edu.tr)

I. GİRİŞ

Günümüzde çeşitli nitelikleri göz önünde bulundurularak üniversitelerin derecelendirilmesi gelişmiş ülkelerde son derece yaygın hale gelmiştir. Ülkemizde de bu konuya, basın yayın organlarında çıkan haberlerin de etkisiyle kamuoyunun ilgisinin giderek arttığını görüyoruz. Görsel ve yazılı medyanın konuya ilgisi daha çok Türkiye'den söz konusu derecelendirmelerde ilk yüze ya da ilk beş yüze giren üniversitelerin azlığı açısından olmuştur. Medyanın ve kamuoyunun da ilgisiyle yüksek öğretim derecelendirme sistemleri, üniversite yöneticilerimizin de dikkatini çekmeye başlamıştır. Uluslararası derecelendirmelerde sıralamaya giren üniversiteler bunu bir prestij olarak görürken, sıralamaya giremeyen üniversitelerimiz kamuoyu tarafından eleştirilmektedir. Bununla beraber, bu derecelendirmelerin nasıl ve hangi ölçütlere göre yapıldığı; ne zaman, hangi ihtiyaçlarla başladığı ve amaçları ülkemizde çok fazla bilinmemektedir.

Bu makale ilk olarak, ulusal ve uluslararası yüksek öğretim derecelendirme sistemlerinin tarihi gelişimini, ortaya çıkış nedenlerini, derecelendirmede esas alınan amaç, yöntem ve ölçütleri ortaya koymayı amaçlıyor. Özellikle derecelendirmede esas alınan amaç, yöntem ve ölçütlerin ortaya konmasının, kendini kurumsal açıdan geliştirmek isteyen ve ilgili derecelendirmelerde sıralamasını yükseltmek isteyen yüksek öğretim kurumlarımıza ışık tutacağını düşünüyoruz. Ayrıca söz konusu hususların bilinmesinin, strateji geliştirme planlarını hazırlamada da yüksek öğretim kurumlarına yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

Makalede ikinci olarak, ulusal ve uluslararası yüksek öğretim derecelendirme sistemlerinin, derecelendirmede kullandıkları yöntem, amaç ve ölçütlerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Böylece söz konusu sistemlerin, güçlü ve zayıf yönleri ortaya konarak, daha yakından tanınmaları ve derinden anlaşılabilirlikleri mümkün olabilecektir.

Son olarak çalışmamızda, söz konusu değerlendirmeler ışığında Türkiye üniversitelerine özgü bir takım durumları da göz önüne alarak üniversitelerimizin gelişimini ölçümleme ve derecelendirme ile ilgili öneriler getirilmektedir.

II. ÜNİVERSİTE DERECELENDİRMELERİNİN TARİHÇESİ

A. Derecelendirme Sistemlerinin Ortaya Çıkışı

Yüksek öğretim derecelendirme sistemleri, bir takım performans ölçütlerine göre üniversitelerin kalite ve başarısını somut göstergelerle birbiriyle karşılaştırma ve onları sıralama ihtiyacından doğmuştur. Kamuya açık bir şekilde yayımlanan derecelendirme sonuçları, öğrencilerin yüksek öğretim kurumları arasında tercihte bulunmalarında önemli bir rol oynadığı gibi, yüksek öğretim kurumlarının da kendi konumlarını yıllara göre görme, değerlendirme ve geliştirmede etkili olmaktadır.

Yüksek öğretim kurumlarının bir takım ölçütlere göre derecelendirilmesi ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1983 yılında *US News and World Report* isimli haftalık haber dergisi tarafından başlatılmıştır (The Institute for Higher Education Policy -IHEP-, 2007: 9). İlginçtir, derecelendirme sistemlerinin günümüzde yüksek öğretim kurumlarının kalite ölçümü ve gelişiminde ağırlıkları gide-

rek daha fazla hissedilirken aslında başlangıçta *US News and World Report* böyle bir derecelendirmeye son derece sınırlı imkânlarla ve tamamen ticari kaygılarla yöneldiğini görmekteyiz. Daha fazla okur çekebilmek için birkaç muhabire yaptırılan bu derecelendirmede, derginin amacı ne üniversitelerin akademik düzeylerini ölçmek ne de öğretim kalitelerini ortaya çıkarmaktı. Sadece ABD'deki üniversiteleri değil, fakülte ve bölümleri de derecelendiren dergi, üniversiteye girecek öğrencilere fakülte ve bölüm tercihlerinde yol göstermeyi hedeflemişti. Nitekim dergi, derecelendirme yapmaktaki amacını, "üniversite öğrenimi almak isteyen öğrencilere tercihlerinde rehberlik edecek bir ölçüt sağlamak" şeklinde belirtmiştir (IHEP, 2007: 9). Okurlar tarafından yoğun ilgi görünce *US News and World Report*, 1987'den itibaren her yıl Amerika'daki yüksek öğretim kurumlarını (üniversite ve kolejleri) derecelendirerek, sıralandırmayı bir politika haline getirdi (Webster, 2001: 235-244).

Bu girişiminin Amerika'da büyük rağbet görmesi, 90'lı yıllarda İngiltere başta olmak üzere pek çok ülkede benzer ulusal dergilerin kendi ülkelerinin yüksek öğretim kurumlarıyla ilgili kalite ve başarı derecelendirme/sıralama raporları yayımlamalarına yol açtı. Günümüzde yirmiden fazla ülkede ulusal yüksek öğretim derecelendirme sonuçları her yıl düzenli olarak yayımlanmaktadır. Bununla birlikte, bu derecelendirmelerin hiçbiri uluslararası nitelikte değildir. Ulusal derecelendirmelerin dışında bir de her yıl uluslararası derecelendirme tabloları yayımlanmaktadır. Bu nedenle ulusal derecelendirme tablolarını uluslararası derecelendirme tablolarından ayırmak için birinciler "Lig Derecelendirme Tabloları" (*League Ranking Tables*) olarak adlandırılır (Liu ve diğ. 2005: 107).

B. Yaygın Uluslararası Derecelendirme Sistemleri

Dünyadaki üniversiteleri birbiriyle karşılaştırarak uluslararası derecelendirmeye ilk kez tabi tutan 2003'de Çin'deki *Shanghai Jiao Tong Üniversitesi* olmuştur. *Shanghai Jiao Tong Üniversitesi* bu derecelendirmeyi yapmaktaki amacını, Çin'deki üniversiteleri dünya klasmanındaki üniversitelerle karşılaştırarak aralarındaki gelişmişlik ve kalite farkını ortaya çıkarmak ve bu konuda herkes için karşılaştırılabilir, objektif bir veri tabanı oluşturmak olarak açıklamıştır (Liu ve Cheng, 2005). Söz konusu üniversite 2003 yılında yayımladığı "*Shanghai Jiao Tong Dünya Üniversiteleri Akademik Derecelendirmeleri*" (*Shanghai Jiao Tong Academic Ranking of World Universities*) isimli raporla dünyanın en iyi 100 üniversitesi ve 500 üniversitesini seçmişti. Bu girişimi, *Times Higher Education Supplement (THES)* adında akademisyenlerce hazırlanan haftalık İngiliz Yüksek öğretim dergisinde 2004 yılında yayımlanan "*Times Higher Education (THES) World University Rankings*" isimli rapor izledi. Günümüzde pek çok uluslararası akademik derecelendirme yapan kuruluş bulunmakla beraber bunlar arasında en geniş ölçüde kabul görenler *Shanghai Jiao Tong Üniversitesi* ve *THES*'dir (Van Raan, 2005: 3; Taylor ve Braddock, 2008).

C. Yeni Gelişmeler

Son bir kaç yılda yüksek öğretim kuruluşlarının derecelendirilmesi ile ilgili önemli gelişmeler olmuştur. Üniversite derecelendirmelerine giderek artan ilgi ve bunların yüksek öğretimde oynadıkları rol karşısında hükümetler ve yüksek öğ-

retim ile ilgili resmi kurumlar, bu alana daha fazla ilgisiz kalamayacaklarına karar verdiler. Bu çerçevede, ABD'nin Yüksek Öğretim Kurulu olan "The Institute for Higher Education Policy" (IHEP), üniversitelerin derecelendirilmesi ile ilgili ortak politikalar ve ölçütler belirlemek üzere diğer hükümetler nezdinde uluslararası bir diyalog başlatmak için girişimde bulundu. IHEP'in girişimi sonucu 2002'de, "United Nations Educational Scientific And Cultural Organization" (UNESCO) Avrupa Yüksek Öğretim Merkezi tarafından Varşova/Polonya'da on iki ülkeden kırk katılımcının yer aldığı bir toplantı düzenlendi. Bu toplantıda, yüksek öğretim kurumlarının derecelendirilmesi ile ilgili pek çok konu ve sorun masaya yatırılarak tartışılmıştır. Toplantıdan somut kararlar çıkmamış bunun yerine bu tür toplantılara devam edilmesi tavsiye edilmiştir (Marginson ve van der Wende, 2007).

2004 Aralık ayında konuyla ilgili uluslararası ikinci bir toplantı yine UNESCO tarafından ABD'de Washington DC'de düzenlendi. Toplantının en somut sonucu, üniversite derecelendirmesinin sorunlarını ele alıp karara bağlayacak uluslararası bir uzmanlar grubunun (*International Rankings Expert Group -IREG-*) kurulması oldu (IHEP basın bülteni, 20 Aralık 2004). IREG, Amerika'daki *U.S. News & World Report*, İngiltere'deki *Times Higher Education Supplement*, ve Almanya'daki *Die Zeit* ve Japonya'daki *Asahi Shimbun* dergilerinin yüksek öğretim kurumlarının derecelendirmesinden sorumlu birimlerinin temsilcileri ile Rus, Çin, Hollanda ve diğer bazı ülkelerden konuyla ilgili uzmanlardan oluşturuldu.

Bu konudaki son toplantı 2006 yılında Berlin'de, Alman Yüksek Öğretim Kurumu (*Centrum für Hochschulentwicklung- CFH*), ABD Yüksek Öğretim Kurumu (IHEP) ve UNESCO'nun işbirliği ile gerçekleştirildi ve toplantıya ağırlıklı olarak 2004'de Washington DC'de oluşturulan uzmanlar kurulu (IREG) üyeleri katıldı. Bu toplantıda katılımcılar, kendi ülkelerinde uygulanan yüksek öğretim derecelendirme sistemlerini birbiriyle paylaşarak, daha iyi, detaylı ve faydalı derecelendirmeler yapabilmek için farklı metodolojik yaklaşımları ele aldılar. Öncekilerden farklı olarak Berlin'de gerçekleştirilen toplantıdan, mevcut derecelendirme sistemlerinin uyması gereken kurallarla ilgili sonradan "Berlin Prensipleri" (*The Berlin Principles*) diye anılacak olan somut bazı kararlar çıkmıştır (IHEP, 2007: 11). Bağlayıcı olmayıp tavsiye niteliğinde olan Berlin Prensipleri özet olarak şöyledir (UNESCO, 2008):

- Yüksek öğretim derecelendirme sistemleri, yüksek öğretimle ilgili karşılaştırılabilir veriler ortaya koymalı ve yüksek öğretim anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır.
- Derecelendirme sistemleri, değerlendirmelerinde yüksek öğretim kurumlarındaki çeşitliliği görerek onların farklı misyon ve hedeflerini dikkate almalıdır. Söz gelimi, araştırma merkezleri ile ilgili kalite ölçütleri geniş kitlelere öğretim veren ihtisaslaşmamış yüksek öğretim kurumlarından oldukça farklıdır.
- Derecelendirme yapmada kullanılacak yöntemlerin seçimi şeffaf olmalı ve belirsizlik içermemelidir. Bu şeffaflık, göstergelerin hesaplanmasını kapsadığı kadar verilerin kaynağını da kapsamalıdır.
- Seçilen veriler, her bir ölçütün akademik ve kurumsal sağlamlılığı ve kaliteyi temsil etme yeteneğine dayalı olmalı, salt verilere ulaşılabilirliğe dayalı olma-

malıdır. Ek olarak, derecelendirme sistemleri mümkün olduğu ölçüde kurumun girdilerinden (*inputs*) ziyade çıktılarını (*outcomes*) ölçmelidir. Kurum çıktıları, derecelendirilen kurum ya da programın kalite ve/ veya durumu ile ilgili daha hatasız bir ölçüm sağlar.

- Eğer derecelendirmede esas alınan ölçütlerin ağırlıkları farklı göstergelere ait ise, bu husus derecelendirme tablolarında açık bir şekilde belirtilmelidir. Dahası, bu tür ağırlıklarla ilgili sadece sınırlı değişiklikler olmalıdır. Ağırlıklardaki değişiklikler sonucu derecelendirmeleri takip eden kitleler, ilgili kurum ya da programın derece sıralamasındaki değişikliğin kuruma ait bir değişiklikten mi yoksa derecelendirme sistemindeki yönetsel bir değişiklikten mi kaynaklandığını anlamakta zorlanmamalıdır. Ayrıca derecelendirme sistemleri, derecelendirme sisteminin geliştirilmesinde kullanılan tüm faktörleri açık ve anlaşılır bir biçimde ilan etmelidir.
- Son olarak, derecelendirme sistemleri, kalite güvencesi ile ilgili ölçütleri kendi derecelendirme süreçlerine de uygulamalı ve bu süreçler bağımsız uzmanların denetimine açık olmalıdır.

III. ULUSLARARASI DERECELENDİRMELERDE KULLANILAN YÖNTEM VE ÖLÇÜTLER

Günümüzde, uluslararası yüksek öğretim derecelendirmesi yapan pek çok sistem bulunmaktadır. Sistemlerin tamamının ana hedefi yüksek öğretim kurumlarının kalitesini ölçmek ve karşılaştırmaktır. Fakat ‘kalite’ kavramı oldukça subjektif bir kavramdır. Bu sebeple üniversitelerin kalitesinin, somut verilere göre nasıl ölçüleceği geçmişten bugüne tartışma konusu olmuştur. Bununla birlikte, öne çıkmış derecelendirme sistemlerinin birbirinden ayrıştığı noktalar incelendiğinde bu ayrışmanın, yöntem farklılığından çok dikkate aldıkları ölçütlerin adedi ve farklılığından kaynaklandığı görülüyor. Sistemlere göre bu ölçütler 5’den 50’ye kadar çıkabilmekte ve değişebilmektedir (IHEP, 2007: 25).

Daha önce belirttiğimiz üzere, günümüzde uluslararası derecelendirme sistemleri arasında en fazla iki sistem itibar görmekte ve takip edilmektedir: *Shanghai Jiao Tong Academic Ranking of World Universities* isimli Çin’deki *Shanghai Jiao Tong* üniversitesinin derecelendirme sistemi ile “*THES World University Rankings*” isimli İngiltere’de haftalık bir yüksek öğretim dergisi olan “*Times Higher Education*”na ait derecelendirme sistemi. Biz de burada dünyadaki uluslararası derecelendirme sistemlerinden sadece bu ikisini incelemekle yetineceğiz.

Söz konusu en itibarlı iki sistemden biri olan THES, yüksek öğretim kalitesini dört ana ölçüt altında değerlendirir:

1. Bilimsel araştırma kalitesi (*research quality*)
2. Mezuniyet sonrası mesleki istihdam imkânları (*graduate employability*),
3. Uluslararası görünüm (*international outlook*),
4. Öğretim kalitesi (*teaching quality*)

Bir yüksek öğretim kurumunun kalitesiyle ilgili yukarıdaki ölçütler tek tek incelendiğinde, bunların ölçülmesinin oldukça zor ve subjektif yargılara dayalı olduğu düşünülebilir. THES bu ölçütlere göre yaptığı değerlendirmelerde olabildiğince subjektiflikten kurtulmak ve rakamsal ve/veya objektif veriye dayanmak için her bir

ölçüte göre yapılan değerlendirme bazı somut küme verilerini esas alır. Bu somut veri kümelerine ‘gösterge’ adı verilmektedir. THES, yukarıdaki dört ölçütün her biri için çok sayıda gösterge kullanır. Bunları sırasıyla ele alalım.

A. Bilimsellik/Araştırma Kalitesi

THES tarafından bilimsel araştırma kalitesi iki ayrı “göstergeye” bakılarak ölçülür. Bunlar uzman görüşleri ve akademik personelin yaptığı uluslararası yayınlardır.

1- Uzman Görüşleri

Dünyanın farklı üniversitelerinde görev yapan, yayın ve araştırmalarıyla belli bir konuma sahip olan akademisyenlere e-postayla yollanan ankete dayalı soru-cevaplardan oluşur. Söz gelimi 2007 yılında THES anketine doksan civarında ülkeden 3703 akademisyen katılmıştır. Uzman görüşleri anketinin THES derecelendirmesinde ağırlığı %40’dır.

2- Akademik Personelin Yaptığı Uluslararası Yayın

Bu yayınların SCI, ESCI, SSCI veya AHCF’den biri tarafından taranan ve indekslenen dergilerde çıkmış olma şartı aranmaktadır. Bu konudaki derecelendirme, kurumun toplam akademisyenine düşen uluslararası yayın oranına göre yapılmaktadır ve toplam içinde ağırlığı %20’dir. Böylece THES’in kullandığı sistem içinde “Bilimsel araştırma kalitesinin” toplam ağırlığı %60 olmaktadır.

B. Mezuniyet Sonrası Mesleki İstihdam İmkânları

Yüksek öğretim kurumunun her bir fakültesi ya da bölümü için esas alınan bu ölçüt, belli bir yüksek öğretim kurumunun fakülte ya da bölümün öğrencilerinin mezuniyet sonrası istihdamını, bunun oran ve kalitesini belirlemeyi hedeflemektedir. Bu ölçme işlemi için gösterge olarak işverenlerle e-mail yoluyla yapılan anketler kullanılır. Ağırlığı %10’dur.

C. Uluslararası Görünüm

Bir yüksek öğretim kurumunun uluslararası niteliği iki göstergeyle ölçülmektedir: Bunlardan biri üniversitede görev yapan diğer ülkelerden gelen öğretim elemanlarının oranı, diğeri de yabancı uyruklu öğrencilerin oranıdır. Her bir göstergenin derecelendirme içindeki ağırlığı %5’dir. Toplamları %10 olmaktadır.

D. Öğretim Kalitesi

Derecelendirme içinde %20 ağırlığı olan bu ölçütü değerlendirmek için esas alınan gösterge basitçe öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısıdır. Öğretim elemanı başına düşen öğrenci ne kadar az ise verilecek puan da o kadar artar. Dolayısıyla burada öğretim kalitesi ile kastedilen “öğretimi taahhüt etme” kalitesidir.

THES’in yüksek öğretim derecelendirme sistemi içinde yer alan kalite ölçütleri bunlardan ibarettir. Bunlar aşağıda Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: THES’in Yükseköğretim Derecelendirmesinde Esas Aldığı Ölçütler.

	Ölçüt	Gösterge	%
1	Bilimsellik Kalitesi/ Akademik Kalite	Uzman Görüşleri (%40)	60
		SSCI, ESCI, SSCI ve AHCI’da yapılan yayınlar (%20)	
2	Mezuniyet Sonrası İstihdam İmkanları	İşverenlerle yapılan anketler	10
3	Uluslararası Görünüm	Yabancı uyruklu öğretim elemanı oranı (%5)	10
		Yabancı uyruklu öğrenci oranı (%5)	
4	Öğretim Kalitesi	Öğretim elemanı başına düşen öğrenci oranı	20
Toplam			100

(Kaynak: THES, 2008)

Göstergelerin puanları hesaplanırken her bir göstergenin derecelendirmesinde en çok puanı alan üniversite veya fakülte/bölümün puanı 100 olarak kabul edilir ve diğerleri buna göre aşağı doğru puanlandırılır. Tüm göstergeler bu şekilde hesaplandıktan sonra, toplam puanı bulmak için hesaplanan tüm göstergelerin puanları yüzde ağırlıklarına göre toplanır. Böylece bir yüksek öğretim kurumunun toplam puanı hesaplanmış olur.

THES her ne kadar derecelendirmelerinde gösterge olarak kullanmasa da, bazıları ileride kullanılmak üzere pek çok ek veri toplamaktadır. Bu verileri şu başlıklar altında sıralamak mümkündür:

- Yüksek öğretim ücretleri
- Lisans programları ücretleri
- Lisansüstü programların ücretleri
- Kütüphaneye yapılan yıllık harcamalar
- Fiziksel konum
- İnternet sitesi
- Giriş koşulları
- Mezun öğrencilerden kendi alanında istihdam edilmiş olanların oranı
- Ders/program başlıkları (65,000 üzerinde başlık)

THES derecelendirmesinde esas aldığı ve almadığı verileri toplarken üç ana kaynaktan yararlanır:

1. Üçüncü kişilerle yapılan anketler ve mülakatlar (Derecelendirmeye konu olan yüksek öğretim kurumu dışındaki yüksek öğretim kurumlarının akademisyenleriyle yapılan anketler ve işverenlerle yapılan anketler gibi).

2. Derecelendirilen üniversitelerin kendilerinden elde edilen veriler (en detaylı ve en fazla veri bu yolla elde edilmektedir).

3. Bağımsız kurum ve kuruluşlardan elde edilen veriler (genellikle hükümetlerin veya bağlı kuruluşların topladığı istatistikî bilgilerden oluşur).

Shanghai Jiao Tong Üniversitesi'nin derecelendirme sistemi ile THES derecelendirme sistemi arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. THES derecelendirme sistemi, Nobel ödülü almayı bir gösterge olarak görmezken, Shanghai Jiao Tong Üniversitesi, öğrenci ve öğretim elemanlarının Nobel ödülü almalarına derecelendirme sisteminde önemli bir ağırlık vermektedir. Ayrıca öğretim elemanlarının yaptıkları bilimsel yayınların aldığı atıflar da ikinci derecelendirme sisteminde ciddi bir orana sahiptir. (Shanghai Jiao Tong University, <http://www.arwu.org/ARWU-FIELD2008/FIELD-Methodology2008.htm>; Liu ve diğ., 2006: 135-150; Liu ve Cheng, 2005: 127-136). Bununla birlikte, Shanghai Jiao Tong Üniversitesi'nin derecelendirme sisteminde 2003 yılından bu yana bir takım değişiklikler olmuştur. Sözgelimi 2003 yılında, mezun öğrencilerin aldığı Nobel ödülleri derecelendirmeye katılmamakta yalnızca öğretim elemanları tarafından alınan Nobel ödülleri değerlendirmekteydi ve bunun oranı da %20 idi. 2008'e gelindiğinde mezun olan öğrencilerden Nobel ödülü alanların oranı %10, öğretim elemanlarından Nobel ödülü alanların oranı %15 olmak üzere derecelendirmede Nobel ödülünün toplam ağırlığı %25'e yükselmiş oldu. Derecelendirmede benzer bir değişikliği akademik yayınlarda görmekteyiz. 2003 ölçütlerinde, *Nature* ve *Science* dergilerinde yayımlanan yazılara toplam derecelendirmede %20'lik bir oran verilirken, 2008'e gelindiğinde bu başlığın Shanghai Jiao Tong Üniversitesi'nin derecelendirme sisteminden tamamen çıkarılmış olduğu görülür. *Nature* ve *Science* ile sınırlı tutulan akademik yayın yapma ölçütü yerine konan bu konudaki yeni gösterge şöyle belirlenmiştir: SCI, ESCI, SSCI veya AHCI'da yer alan dergiler listesinin en üst %20'lik diliminde yer alanların birinde yayın yapmış olma. Bu göstergenin toplam değerlendirmedeki oranı da %25'e çıkarılmıştır.

2008 yılı itibarıyla Shanghai Jiao Tong Üniversitesi'nin derecelendirme sisteminde esas aldığı göstergeler ve onların ağırlık oranları Tablo 2'de verilmiştir:

Tablo 2: Shanghai Jiao Tong Derecelendirme Sisteminin Esas Aldığı Göstergeler ve Oranları.

	Ölçüt	Gösterge	%
1	Öğretim Kalitesi	Lisans ve lisansüstü mezunlarından Nobel ödülü alanların yıllara göre oranı (1951'den bugüne)	10
2	Öğretim elemanı kalitesi	Öğretim elemanlarından Nobel ödülü alanların yıllara göre oranı (%15)	40
		Belirlenmiş 21 temel bilim alanının birinde ¹ yaptığı yayınlara yüksek atıf alan öğretim elemanları (%25)	
3	Bilimsellik Kalitesi/ Akademik Kalite	Öğretim elemanlarının yaptıkları toplam yayının SCI, ESCI, SSCI veya AHCI'nın top 20'sinde yer alan çıkan yayınlara oranı (%25)	50
		Öğretim elemanlarının SCI, ESCI, SSCI veya AHCI'da yaptığı yayınlar (% 25)	
Toplam			100

(Kaynak: <http://www.arwu.org/>)

Tabloların karşılaştırılmasıyla anlaşılacağı üzere, *THES* ile *Shanghai Jiao Tong* derecelendirme sistemleri arasında bazı temel farklar bulunmaktadır. Bunların başında, birincisinin uzman görüşlerini merkeze alan bir değerlendirmeyi esas alırken, ikincinin Nobel ödüllerine, akademik yayınlara ve atıflara çok büyük önem vermesi sayılabilir.

Öte yandan, yukarıda da ifade edildiği üzere, bu ikisi dışında farklı göstergeleri esas alan derecelendirme sistemleri de bulunmaktadır. Bu göstergeleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Uluslararası tanınma
2. Yüksek öğretim kurumunun uluslararası düzeyde eğitim sağlaması
3. Ulusal düzeyde tanınması
4. Mezunların tercih edilme düzeyi
5. Eğitimin kalitesi
6. Çok çeşitli eğitim seçeneği sunması
7. Fakülte ve bölümlerin esnekliği
8. Öğretim üyelerinin kalitesi
9. Eğitim görmek istenilen bölümlerin bulunması
10. Ders dışı sosyal faaliyetlerin çeşitliliği
11. Geniş bir kütüphaneye sahip olma
12. Laboratuvar, stüdyo ve çalışma mekânlarının bulunması
13. Gelişmiş bir yerleşkeye sahip olma
14. Üniversitenin genel imajının yüksekliği
15. En başarılı öğrencilerden oluşması
16. Tavsiye edilen bir üniversite olması
17. Bulunduğu yerin şehir merkezine yakınlığı
18. Şehirde bulunduğu semtin öğrenciye uygunluğu

19. Bir yerleşke üniversitesi olması
20. Ücretli olup olmaması
21. Bazı yıllarda yurt dışında eğitim seçeneğinin bulunması

IV. DEĞERLENDİRME

Yüksek öğretim derecelendirme tablolarının “ulusal” ve “uluslararası” olmak üzere iki çeşidinin olduğunu gördük. Değerlendirmelerimize ulusal olanlardan başlarsak şunları ifade edebiliriz.

Ulusal Derecelendirme Tabloları: Bu tablolara günümüzde gelişmiş pek çok ülkede rastlamak mümkündür ve bunlar giderek yüksek öğrenimin önemli bir parçası haline gelmektedir. Bu tabloların temelde iki fayda sağladığı anlaşılmaktadır: *i.* Yüksek öğrenim görmek isteyen öğrencilere tercihlerinde rehberlik etmek, *ii.* Yüksek öğretim kurumlarını gerek akademik gerekse eğitim-öğretim kalitelerini artırma yönünde motive etmek.

Ulusal derecelendirme tabloları pek çok ülkede bu kadar ilgi görürken Türkiye’de özel veya resmi kuruluşlar eliyle yapılan buna benzer derecelendirmelere rastlanmamasını bir eksiklik olarak değerlendirmekteyiz. Bununla birlikte yaptığımız bu çalışmada ulaştığımız sonuçlar, bizi, bu hususun ülkemizde tamamıyla ihmal edilmediği kanaatine ulaştırdı. Bunun nedenini ülkemizin kendine özgü yüksek öğretim merkezi sınav sisteminde aramakta fayda vardır.

Ulusal derecelendirmelerin itibar gördüğü kimi ülkelerden farklı olarak Türkiye’de üniversitelere giriş, merkezi bir sınavla -“Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS)- yapılmaktadır. Sınavın merkezi olarak tek bir kurum -Yüksek Öğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)- tarafından tüm yurt çapında yapılması yerleştirmeye ilgili önemli bir avantajı da beraberinde getirmektedir. Şöyle ki, merkezi sınav sistemi sebebiyle ÖSYM, tercih yoğunluğu, en düşük ve en yüksek puanlar, kontenjanlar gibi bir önceki yılın objektif ölçütlerini esas alan bir öğrenci tercih kılavuzu yayımlamaktadır. Bu kılavuzlar, ülkemizde öğrencilerin yüksek öğrenim kurumlarına yerleşirken tercihlerini yapmada büyük oranda yol gösterici ve objektif veri sağladığından ayrıca bir derecelendirme kılavuzuna öğrenciler fazlaca ihtiyaç hissetmemektedirler.

Bununla birlikte, yurt dışındaki derecelendirme tabloları ile ilgili ÖSYM’nin yayımladığı tercih kılavuzları birbiriyle karşılaştırıldığında aralarında bazı önemli yapısal farklılıkların olduğu görülmektedir. ÖSYM’nin tercih kılavuzları, fakülte ve yüksek okulların ilgili bölümlerine bir önceki yılda yerleşen öğrencilerin en düşük puanlarına göre hazırlanmaktadır. Bu şekilde hazırlanan kılavuzlar, öğrencilere aldıkları puana göre tercih yapmada bir rehberlik yapsa da, tercih edilecek fakülte ya da bölümün öğretim kalitesi, fiziki-akademik koşulları, mezuniyet sonrası istihdam imkânları gibi göstergeler açısından durumunu ortaya koyan bir derecelendirmeyi öğrencilere sunmamaktadır. Fakat yurt dışındaki ulusal derecelendirme tablolarına baktığımızda, yukarıda saydığımız açılardan da fakülte ve bölümlerin derecelendirildiğini görüyoruz. Böylece yurt dışındaki derecelendirme tabloları, yüksek öğrenim adaylarına tercihlerini belirlerken daha fazla yol gösterici olabilmektedir.

Ülkemizde ÖSYM’nin tercih kılavuzunun söz konusu hususlardaki bilgi boşluğunu dolduramamasından olsa gerek ki, pek çok basın yayın organı tercih zamanı, yüksek öğrenim adayları için üniversite ve birimlerini tanıtan bilgilere

sayfalarında yer vermektedirler. Fakat bu bilgiler de sonuçta bilimsel yöntemlerle, sistematik ve bütüncül bir bakışla hazırlanmadığı için kişisel izlenimleri aktaran ve parçacı yaklaşımlar sunan bir içerikten kendilerini kurtaramamaktadır. Dolayısıyla ülkemizde de yüksek öğrenim adaylarına tercih yapmada rehberlik edecek daha kapsamlı ulusal derecelendirme kılavuzlarına ihtiyaç vardır.

Ulusal derecelendirme tablolarının ülkemizde bulunmamasının sonuçları ile ilgili buraya kadar yaptığımız değerlendirmeler şüphesiz bu tabloların yukarıda sözünü ettiğimiz temel faydalarından birincisi ile yani yüksek öğrenim görmek isteyen öğrencilere tercihlerinde rehberlik etme konusuyla ilgilidir. Konuyu tabloların ikinci temel faydası, yani yüksek öğretim kurumlarının akademik ve eğitim-öğretim kalitesini artırmaları için veri oluşturma açısından değerlendirildiğinde ise şunlar dikkat çekmektedir:

Ulusal derecelendirme tablolarının yayınlandığı ülkelerde yüksek öğretim kurumları arasında pozitif bir rekabete yol açtığı gözlenmektedir. Zira bu tablolar, yüksek öğretim kurumlarını kalite açısından puanlandırarak, kamuoyuna açık bir şekilde sıralamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, derecelendirme sistemlerinin ülkemizde de kurumsallaşması, ülkemiz yüksek öğretim kurumları arasında bilimsel bir rekabeti ve buna bağlı olarak kaliteyi artıracak gibi, yüksek öğretim kurumlarının daha objektif ve şeffaf ölçütlerle gelişimini, kalite ve kaynakların kullanmadaki etkinliğini ölçme ve takip etmede büyük fayda sağlayacaktır. Bunun doğuracağı faydalar o kadar büyüktür ki başlı başına bu tablolar, yüksek öğretim kurumlarımızın çağrı yakalaması için gerekli olan kurumsal dönüşümü ve ilerlemeyi sağlamada merkezi bir rol oynayabilirler.

Uluslararası Derecelendirme Tabloları: Bu tabloların, farklı yöntemler kullanarak, farklı ölçütler ve buna bağlı farklı göstergelerle üniversitelerin gelişmişliğini ve kalitesini ölçtüklerini yukarıda tespit etmiştik. Bu farklılıkların nedeni araştırıldığında bunda derecelendirmeyi yapan kuruluş ya da ülkenin amaçlarının belirleyici olduğu anlaşılıyor. Sözgelimi, Çin *Shanghai Jiao Tong* derecelendirme sisteminin Nobel ödüllerine ve akademik yayınlara büyük önem atfetmesinde, Çin'in kendi üniversitelerini uluslararası başarıda Batılı üniversiteler seviyesine çıkarma isteği ve amacının olduğu görülmektedir. Fakat bununla birlikte "Nobel Ödülü alan mezun öğrenciye sahip olma" ölçütünün bir üniversitenin kalitesini belirlemede bu kadar büyük öneme sahip olmasının gerekip gerekmediği, konunun uzmanları arasında ciddi bir tartışma konusu olmuştur. Zira Nobel Ödülü alan bilim insanlarının bu ödülü, büyük ölçüde mezuniyet sonrası kendi kişisel çabaları, araştırmalarıyla ve çalıştığı kurumun sağladığı imkânlarla aldığı bilinmektedir. Böyle bir ödülün bir bilim insanı tarafından alınması, bu ödülü alan kişinin mezun olduğu üniversitenin ilgili bölümünün kaliteli olduğunun doğrudan bir kanıtı sayılıp sayılamayacağı kuşku götürür niteliktedir (Taylor and Braddock, 2008: 6-7). Bununla birlikte *Shanghai Jiao Tong* derecelendirme sistemi, kendi amacını gerçekleştirmede uygun bir yol olarak gördüğü için Nobel Ödülü almaya derecelendirmesinde ağırlıklı bir rol yüklemiştir.

Öte yandan *Shanghai Jiao Tong* derecelendirme sistemi örneği şunu göstermektedir: Uluslararası bir derecelendirme sistemi, o sistemi kuran ülkenin kendi amaçları doğrultusunda şekil almaktadır. Şüphesiz bu tespit, ulusal derecelendirme sistemleri için de fazlasıyla geçerlidir. Öyleyse Türkiye'de de kendi üniversitemizin kalite ve gelişmişliğini ölçmek için geliştirilecek bir derecelendirme sistemi için belirlenecek amaçlar; ölçüt ve göstergelerin seçiminde son derece önemli bir rol oy-

nayacaktır. Bu sebeple ülkemiz üniversiteleri için yapılacak bir derecelendirmenin öncelikle neyi amaçladığı belirlenmelidir. Kanaatimce bu amaç, öncelikle yüksek öğretim kurumlarımızı Batılı üniversitelerle rekabet edebilir düzeye çıkarmak, ardından da dünyada bir çekim merkezi haline getirmek olmalıdır.

Uluslararası derecelendirme ile ilgili ikinci bir husus da şudur: Yüksek öğrenim derecelendirmelerinde günümüzde kabul görmüş olan genel eğilim, “öğretim girdileri”nden (*inputs*) çok “öğrenim çıktıları”na (*outcomes*) derecelendirmelerde ağırlık verilmesidir. Bu husus, Berlin Prensipleri’nin 4. maddesinde de –daha önce geçtiği üzere– açıkça ortaya konmuştur ve aslında ulusal derecelendirme tabloları için de geçerlidir.

Burada geçen “öğretim girdileri” ve “öğrenim çıktıları” kavramlarını açıklamakta fayda görüyoruz. Günümüzde saygın uluslararası derecelendirme sistemlerinin genel eğilimleri göz önüne alındığında yüksek öğrenimin derecelendirmesinde kullanılan göstergelerin iki ana grupta toplandığı görülmektedir:

1. Öğretim girdileri (*inputs*)
2. Öğrenim çıktıları (*outcomes*)

“Öğretim girdileri” iki başlık altında toplanır: i. Kaynaklar ii. Çalışanlar.

‘Kaynaklar’ ile bir üniversitenin öğrenci ve öğretim elemanı ve çalışanlarına sunduğu finansal, fiziksel ve soyut tüm olanaklar kastedilmektedir. Bunlar arasında, üniversitenin yerleşke koşulları, derslikleri, fakülte ve bölümlerinin sayısı ve çeşitliliği, sosyal, kültürel ve akademik mekânları (toplantı salonları, kütüphane, laboratuvarlar, açık ve kapalı spor tesisleri, tiyatro ve sinema salonları, yeşil alanları, vb gibi) şehre ve kültür ortamlarına uzaklığı gibi başlıklar sayılabilir.

‘Çalışanlar’ ile başta öğretim elemanları olmak üzere yüksek öğrenim kurumlarının en iyi şekilde öğretim faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli olan personelin tümü kastedilir.

“Öğrenim çıktıları” ile öğrenci ve öğretim elemanlarının kendi üniversitelerinden elde ettikleri akademik/öğretimsel bilgi, beceri ve faydalar kastedilmektedir. Bunlar arasında, öğrenci başarısı, mezuniyet sonrası öğrencilerin istihdam oranları, öğretim elemanlarının akademik yayınları, bilimsel buluşları ve araştırmaları gelmektedir (IHEP, 2007: 28).

Bu açıklananlar ışığında derecelendirme sistemlerinde “öğretim girdilerinden” çok “öğrenim çıktılarına” (*outcomes*) ağırlık verilmesi onların, “kurum/yönetim odaklı” olmayıp “öğrenci odaklı” olması anlamına geldiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede öğretim girdileri ise, “öğrenci odaklı” derecelendirme felsefesine uygun bir biçimde ve oranda derecelendirmede değerlendirmeye tâbi tutulur. Söz gelimi, üniversitenin fiziki, finansal ve soyut kaynakları ve koşulları, öğrencilerin öğrenim çıktılarına ve akademik elemanların bilimsel araştırmalarına katkı sağladığı ölçüde ve oranda derecelendirmeye alınır.

Buraya kadar yaptığımız değerlendirmeleri özetlersek yüksek öğretimle ilgili bir derecelendirme sisteminde iki hususun son derece önemli olduğu görülmektedir: Bunlardan birincisine göre; derecelendirmede esas alınacak ölçüt ve göstergelerin seçimine esas olacak bir derecelendirme “amacının” belirlenmesi gerekir.

Bu hususu kendi üniversitelerimizin gelişim ve kalitesinin ölçülmesi konusuna uygularsak şunları belirtebiliriz: Öncelikle üniversitelerimizin kalitesinin hangi amaçla ölçüleceği büyük önem kazanmaktadır. Bu amaçla ilgili yukarıda yaptığımız teklif değerlendirildiğinde, o amaca bağlı olarak şu hedefleri önerebiliriz:

- Üniversitelerin fiziki, bilimsel ve öğretim yeterlilikleri açısından yapılanma ve gelişiminin yüksek öğretim kurumları tarafından yıllara göre takip edilip, gözlenebilmesi amacıyla ölçülmesi,
- Üniversitelerin yıllara göre fiziksel, akademik koşullarının tercih edecek öğrencilere rehber olması amacıyla ölçülmesi ve ilan edilmesi,
- Üniversitelerin bilimsel, akademik faaliyet/yayımlarının izlenmesi ve gelişiminin gözlenmesi,
- Üniversitelerin uluslararası kalite durumunun ve rekabet edebilirliğinin sağlanması amacıyla (Çin'deki uygulamada olduğu gibi) kalite ve gelişmişliğinin ölçülmesi.

Görüldüğü gibi, kalite ölçümüyle ilgili çok sayıda hedef ortaya konabilir. Bu hedefler, “uluslararası perspektiflere” sahip olabileceği gibi yalnızca “ulusal perspektif”te de düşünülüp ortaya konabilir; “öğrencileri bilgilendirmeye yönelik” olabileceği gibi “bir yüksek öğretim kurumunun kendisini, toplam kalite gelişimi açısından izlemesi ve ölçümlemesi için” de olabilir. Yine hedef, “üniversitelerin mevcut durumunu ortaya çıkartmayı hedeflemek” olabileceği gibi “üniversitelerin rekabetini ve kalkınmasını sağlamak” da olabilir. Bu hedeflerden birinin ya da ötekini seçilmesi, değerlendirmede esas alınacak ölçütleri değiştirecektir. Öyleyse önce amaç ve amaca göre hedef/ler belirlenmeli, daha sonra bu hedef/lere göre ölçüm/derecelendirme ölçüt ve göstergeler seçilmelidir

İkinci önemli husus ise, derecelendirmenin “öğrenci odaklı” bir felsefeyle yapılması ve bunun gereği olarak da öğrenim girdilerinden çok çıktıların derecelendirmede ağırlıklı rol oynamasıdır.

V. ÖNERİLER

Tüm bu değerlendirmeler ışığında üniversitelerimizin kalite gelişiminin ölçümünde kullanılacak ölçüt ve göstergelerin aşağıda ortaya konduğu şekilde olabileceğini düşünüyoruz. Bununla birlikte, yukarıda belirttiğimiz gibi, bu ölçüt ve göstergelerden hangilerinin değerlendirmede esas alınacağı ve ne kadar ağırlık verileceği tamamen ölçümde esas alınan “amaç” doğrultusunda belirlenecektir.

A. Fiziki Ölçütler

- Üniversite yerleşkesinin fiziki imkânları (*Göstergeler*: varlığı, büyüklüğü, şehre uzaklığı, yeşil alanları, planlılığı, tüm fakülte ve yüksekokulların yerleşke içinde olup/olmaması, binaların yeterliliği, estetiği, yolları ve oto parklarının yeterliliği, yerleşke içinde ulaşım kolaylıkları vb.)
- Fakülte ve yüksek okulların çeşitliliği (*Gösterge*: Fakülte ve yüksek okul sayısı)
- Eğitim öğretim fiziki alt yapı yeterliliği ve akademik fiziki alt yapı yeterliliği

(**Göstergeler:** Derslik sayısı, merkezi kütüphane, toplantı salonları, dil ve deney laboratuvarları, dil merkezleri, araştırma merkezleri, enstitüler, matbaa, vb.)

4. Eğitim öğretim araçlarının yeterliliği (**Göstergeler:** Bilgisayarlar, yerleşke içi internet ağı, kütüphanedeki kitap sayısı ve kitapların fakültelere göre çeşitliliği, ders araç ve gereçleri –projektörler, tepegözler, atlaslar, deney araç ve gereçleri, uygulamalı bilimler için gerekli alet ve cihazlar vb.)

5. Sportif, sosyal, sanatsal ve kültürel tesislerin yeterliliği (**Göstergeler:** kapalı ve açık spor tesisleri –spor salonları, spor sahaları, kortlar, yüzme havuzu vb.- sanat kültür merkezleri –tiyatro salonu, sinema, sanat atölyeleri vb.-, diğer sosyal tesisler –öğrenci ve öğretim elemanları için yemekhaneler, medikososyal tesisleri, öğrenci kantinleri, çay bahçeleri vb.)

6. Üniversite ve birimlerinin internet altyapısı (**Göstergeler:** Üniversite ve birimlerinin internet sitelerinin varlığı, hacmi (Gigabyte olarak) yabancı dil versiyonu, güncelliği, öğrenci ve akademik personelin ihtiyaçlarına cevap verebilirliği, işlevselliği –öğrenciler ders içerik ve programlarında, öğretim üyelerini tanıma, yayınlarını takipte, sınav sonuçlarının öğrenilmesi ve kayıtların yapılmasında internette yararlanabiliyor mu?-, ulusal uluslararası veri tabanlarına, dergilere internet üzerinden abonelikte yeterlilik), öğrencilerin, akademik personelin kişisel web sayfaları ve e-mail adresleri vb.)

7. Konaklama yeterlilikleri (**Göstergeler:** Öğrenci yurtları –yurtların yatak yeterliliği, yerleşkeye uzaklığı, güvenliği, fiziki yeterliliği- öğretim üyesi lojmanları, öğretim üyesi ve öğrenci misafirhaneleri, üniversiteye ait dinlenme mekânları)

B. Akademik Ölçütler

1. Akademik personel yeterliliği (**Göstergeler:** Fakülte ve yüksek okullarda öğrenci başına düşen öğretim üyesi sayısı, araştırma görevlisi sayısı, öğretim görevlisi, uzman ve okutman sayısı)

2. Yüksek lisans ve doktora programları (**Göstergeler:** Yüksek lisans ve doktora programlarının adedi ve çeşitliliği)

3. Lisans, yüksek lisans ve doktora programların kalitesi (**Göstergeler:** Adı geçen programlara giriş koşulları, programlardaki öğrencilerin ulusal ya da uluslararası ödül alan çalışma veya tezleri, ulusal veya uluslararası hakemli dergilerde akademik yayınları, yapılan tezlerden kitap olarak basılanların adedi vb.)

4. Akademik çalışmalar/bilimsel araştırmalar (**Göstergeler:** SCI, ESCI, AHCI'da indekslenen dergilerde çıkan makale sayısı, ulusal hakemli dergilerde çıkan makale sayısı, akademik personelin yayımladığı bilimsel kitap sayısı, vb.)

5. Üniversite programlarının öğrenci tercih sıralamalarındaki yeri (**Göstergeler:** Tercih sıralamasındaki artış/azalış)

6. Mezun olan öğrencilerin istihdamları (**Göstergeler:** Yıllara göre istihdam oranları)

7. Öğretimde uluslararası niteliğe sahip olma (**Göstergeler:** Yurtdışından gelen öğretim elemanı sayısı, bazı sömestlerde yurt dışında öğrenim görme imkânı, yurt dışından öğrenci çekme popülaritesi,)

8. Yurt dışındaki üniversite ve programlarla yapılan ikili anlaşmalar (**Göstergeler:** Öğrenci ve öğretim elemanı değişim oranları)

9. Üniversitede periyodik olarak yayımlanan bilimsel dergiler (**Göstergeler:**

periyodiklerin sayısı)

10. Yaşam boyu öğrenim programları (*Göstergeler*: Programların sayısı ve halkın katılımı)

11. Üniversitede yapılan veya üniversite mensuplarının katıldığı bilimsel toplantılar (*Göstergeler*: Sempozyum, kongre, panel, konferans, vb. sayısı)

12. Üniversite-sanayi ve üniversite-şehir işbirliği çerçevesinde yürütülen projeler ve hizmetler (*Göstergeler*: Hayata geçmiş proje sayısı)

13. Öğretim programlarının geçişkenliğe imkân tanınması, güncelliği ve esnekliği (*Göstergeler*: program müfredatları ve yönetmeliklerinin uygunluğu)

C. Sosyal ve Kültürel Ölçütler

1. Öğrenci kulüpleri ve toplulukları (*Göstergeler*: Sportif, sanatsal, kültürel ve akademik topluluk/ kulüp sayısı ve çeşitliliği)

2. Öğrencilere yönelik sportif ve kültürel etkinlikler (*Göstergeler*: etkinliklerin sayısı)

3. Öğrenci destekleme programları (*Göstergeler*: Burslar, aynı veya nakdi yardımlar)

4. Öğrenci rehberlik hizmetleri (*Göstergeler*: Rehberlik/danışmanlık servisi ve öğrenci başına düşen profesyonel rehberlik danışmanları; Rektörlük bünyesinde gelişmiş bir öğrenci birliği (*student union*) merkezi)

NOTLAR

- [1] Shanghai Jiao Tong Üniversitesi derecelendirme sisteminin esas aldığı 21 temel bilim alanı şunlardır: Matematik, Fizik, Kimya, Yerbilimleri, Uzay bilimleri, Mühendislik, Bilgisayar ve Bilişim Bilimleri, Malzeme Bilimleri (Materials Science), Biyoloji ve Biyokimya, Moleküler Biyoloji ve Genetik, Mikrobiyoloji, İmmünoloji, Nöroloji, Ziraat Bilimleri, Bitki ve Hayvan Bilimleri, Ekoloji ve Çevre Bilimleri, Klinik Tıp, Farmakoloji, Sosyal Bilimler (genel olarak), Ekonomi ve Ticaret (erişim: <http://www.arwu.org/ARWU-FIELD2008/FIELD-Methodology2008.htm>).

KAYNAKÇA

- ARWU (Academic Ranking of World Universities), (2008), erişim: <http://www.arwu.org/>.
- CHENG, Ying ve LIU, Cai Nian. (2006), "A First Approach To The Classification Of The Top 500 World Universities By Their Disciplinary Characteristics Using Scientometrics", *Scientometrics*, Vol. 68, No. 1, (ss. 135-150).
- IHEP (Institute for Higher Education Policy). (2007), *College and University Ranking Systems: Global Perspectives and American Challenge*, Washington DC.
- IHEP, (2004), *Basın Bülteni*, erişim: <http://www.ihep.org/organizations.php3?action=printContentItem&orgid=104&typeID=914&itemID=10140>, erişim tarihi: 24 Aralık 2004).
- LIU, Nian Cai ve CHENG, Ying. (2005), "The Academic Ranking of World Universities", *Higher Education in Europe*, Vol. 30, No. 2, (ss. 127-136).
- LIU, Nian Cai; CHENG, Ying ve LIU, Li. (2005), "Academic Ranking of World Universities Using Scientometrics: A Comment to the Fatal Attraction" *Scientometrics*, Vol. 64, No. 1, (ss. 101-109).

- MARGINSON, Simon ve van der WENDE, Marijk. (2007), "To Rank Or To Be Ranked: The Impact of Global Rankings in Higher Education", *Journal of Studies in International Education*, Vol. 11, No. 3-4, (ss. 306-329).
- Shanghai Jiao Tong University, (2008), "Academic Ranking of World Universities", (erişim: <http://ed.sjtu.edu.cn/ranking.htm>).
- TAYLOR, Paul ve BRADDOCK, Richard. (2008), "International University Ranking Systems and The Idea of University Excellence", *Asia Pacific Research Institute (APRIM) publications*, (erişim: <http://www.aprim.net/research.htm>).
- THES (The Times Higher Education Supplement), (2008), (erişim: <http://www.timeshighereducation.co.uk>).
- UNESCO, (2008), *Berlin Principles* (erişim: http://www.che.de/downloads/Berlin_Principles_IREG_534.pdf).
- van RAAN, Anthony F.J. (2005), "Challenges in Ranking of Universities", *Invited paper for the First International Conference on World Class Universities*, Shanghai Jiao Tong University, Shanghai, (16-18 June).
- WEBSTER, Thomas J. (2001), "A Principal Component Analysis of the U.S. News & World Report Tier Rankings of Colleges and Universities", *Economics of Education Review*, Vol. 20, No. 3, (ss. 235-244).